

Van zorgelijk naar excellent

Wie door de gangen van het Ravelijn in Steenbergen loopt, valt direct een ding op: In alle hoeken en gaten zitten kinderen te werken. Ieder in hun eigen leerzone. De rust die ervan uitgaat is bijzonder. Uitgangspunt is dat de leerling leert van een docent, van elkaar en van zichzelf. Er wordt ook groot appèl gedaan op zelfstandigheid en verantwoordelijkheid. En... het werkt!

Op 't Ravelijn komt de aangekondigde onderwijsvernieuwing in het vmbo als geroepen in 2012. Vanaf 2010 ontwikkelt de school een onderwijsvisie, waarbij ze meer onderwijs op maat willen leveren en meer zelfstandigheid voor leerlingen. Elementen die aardig aansluiten bij Nieuw VMBO. Ze aarzelen dan ook niet om zich aan te melden als pilotschool. Van de drie aanvragen worden er twee domeinen gehonoreerd in 2013: Zorg & Welzijn en Economie & Ondernemen. Als Nieuw VMBO eenmaal wordt ingevoerd kiest de school voor veel keuze, er komen maar liefst 35 beroepsgerichte keuzevakken.

Echter, de onderwijsvernieuwingen zijn hard nodig, want het is vijf voor twaalf voor de school. Steenbergens ligt in een krimpgebied: de school heeft nog ongeveer 250 leerlingen, daardoor een mindere financiële positie en op dat moment geen goed imago. Kinderen fietsen naar een school zes kilometer verderop. Sluiting dreigt. Met de komst van directeur Huibert de Jonge in 2012 verandert er het nodige. De Jonge gooit de knuppel in het hoenderhok door naast docenten, onderwijsassistenten en instructeurs aan te stellen. Dat is voor sommige docenten wel even slikken.

De nieuwe onderwijsvisie gaat uit van een heldere formule: leer van je docent, van elkaar en van jezelf. Aan de voorkant wordt het onderwijs strak georganiseerd, daarachter is ruimte voor leerlingen en docenten. Er komen duidelijk omschreven leertaken, waarin het onderwijs wordt geborgd. Naast docenten komen er onderwijsassistenten, onderwijsondersteuners en instructeurs. Verder zijn er domeinleiders, voor de mavo, kader en basis. Zij zien toe op de organisatie van hun domein. De docenten krijgen nieuwe taken: ze krijgen tijd om zelf hun onderwijs te ontwikkelen en staan aan het hoofd van een onderwijsteam, waarvan ook de onderwijsassistenten, ondersteuners en instructeurs deel uit maken. Docenten die een ontwikkeltaak hebben, krijgen 0,2 fte om onderwijs verder te ontwikkelen, vakdocenten 100 uren.

De Jonge voert deze nieuwe visie behoorlijk top-down in. Dat daartegen niet veel verzet ontstaat, heeft veel van doen met de situatie waarin de school zich bevindt. Er moet wat gebeuren om het tij te keren en eigenlijk weet men niet precies waartegen. Waartegen geopperd kan worden, is de samenstelling en organisatie van onderwijsteams, dat naast docenten ook bestaat uit assistenten, ondersteuners en instructeurs. Docenten zijn veelal van oordeel dat onderwijsassistenten geen deel kunnen uitmaken van het onderwijsleerproces. Bij 't Ravelijn zien ze nu dat dit wel kan. Overigens laat De Jonge, na de sturende invoering, nu de verantwoordelijkheid voor de verdere ontwikkeling van de onderwijsvisie veel meer over aan domeinleiders en hun teams.

Achter de onderwijsvisie gaat tevens een breder verhaal schuil. Wanneer De Jonge start bij 't Ravelijn zijn ook de middelen niet op orde. Het idee om te werken met docenten en onderwijsondersteuners betekent dat je als onderwijsteam meer leerlingen tegelijk onderwijs kunt geven en dat is naar verhouding goedkoper. Want in de nieuwe situatie kan een

onderwijsteam dat bestaat uit één docent, drie onderwijsassistenten en één instructeur aan maximaal 80 leerlingen lesgeven. Voor hetzelfde geld is het mogelijk om meer handen in de klas te hebben. Aangezien Steenbergens in een krimpgebied ligt, is het niet alleen nodig om de financiën op orde te brengen, maar moet de school eveneens krimpbestendig worden. Dat doet De Jonge door erop te sturen dat de school in geval van nood met 75 procent van de totale middelen rondkomt. Daardoor is er ruimte om de gevolgen van de krimp op te vangen.

Voor de leerlingen betekent het nieuwe onderwijsconcept dat zij een veel grotere verantwoordelijkheid dragen voor hun eigen leerproces. In de praktijk werkt dat ongeveer als volgt. De leerlingen krijgen instructies van een docent en gaan daarna met de iPad en hun digitaal lesmateriaal aan de slag. De groepen zijn zo ingedeeld, dat kinderen die meer uitleg en aandacht nodig hebben als eerste hun instructie krijgen. Degenen, die meer in staat zijn zelf oplossingen te bedenken, gaan eerst zelfstandig of in groepsverband aan de slag. Het is strak georganiseerd, maar oogt losjes en vanzelfsprekend. Maar de verantwoordelijkheid gaat niet zover, dat er geen sancties zijn op het niet nakomen van afspraken. Wie z'n afgesproken taak niet haalt, krijgt zogeheten VIP-uren. In die uren moet je alsnog aan het werk om je opdracht te maken. De leerlingen vinden het fijn om zo te leren. Vooral het werken met een iPad en leermateriaal en het zelfstandig leren vinden ze een pluspunt. Kelly (mavo 4) merkt, dat als ze dingen niet snapt en nog geen uitleg van een docent heeft gehad, ze vaak samen met een onderwijsassistent zoekt naar antwoorden.

Het systeem motiveert om zelf antwoorden te vinden, zegt ze. En dan onthoud je het ook veel beter.

Domeinen

De school is ingedeeld in domeinen en hebben een eigen plek in het gebouw. De domeinen zijn verdeeld in leerzones, waarin docenten uitleg geven in een lokaal met een klein groepje leerlingen. Onderwijsassistenten en instructeurs hebben een groot aandeel in het onderwijsleerproces. De docent heeft de rol van regisseur / arrangeur, geeft leiding aan een lesteam en ontwikkelt zijn eigen onderwijsmethode. 't Ravelijn heeft met dit concept iets nieuws neergezet in Nederland. De combinatie van docent, onderwijs-assistent en instructeur komt nog niet veel voor en zeker niet in deze verhoudingen. Een bijkomend voordeel is, dat er door dit gezamenlijke optreden minder ordeproblemen zijn. Je staat er niet in je eentje voor.

Knuppel

De Jonge werpt nog een knuppel in het hoenderhok: hij introduceert het plaatsgebonden werken van docenten. Docenten zijn 35 uur op school aanwezig. Wie parttime werkt, kan een soort duobaan aangaan met een andere docent. Samen is dit ook een fulltime baan. Ook dit werkt goed, aldus De Jonge. "Er is geen gedoe meer met ingewikkelde roosters. Je weet precies wanneer iemand er is, ook voor afspraken met mensen van buiten."

De onderwijsmethode en een andere manier van het organiseren van onderwijs werpen z'n vruchten af, vervolgt De Jonge. Het leerlingenaantal stijgt aanzienlijk. De school groeit tussen 2012 en 2017 van 250 kinderen naar 650 en krijgt een regionale functie. De leerlingen zijn weer trots op hun school. Er vertrekken tussentijds enkele docenten. Die vinden de veranderingen lastig. Ravelijn wordt een school, waar kinderen graag naar toe gaan en personeel graag willen werken. "We hebben geen moeite om bijvoorbeeld een wiskundedocent te vinden," zegt De Jonge.

Er blijft nog genoeg te wensen over. Met de groei van het aantal leerlingen, groeit het gebouw niet mee. Het gebrek aan ruimte is voor iedereen soms lastig. De Jonge is er mee bezig. En voor de nabije toekomst heeft hij nog een doel: meer inzetten op gepersonaliseerd leren. Zodat iedere leerling met een maatwerkdiploma op zak zijn weg succesvol kan vervolgen.

Feiten en cijfers

't Ravelijn behoort tot de OMO-scholengroep. Bij OMO, wat staat voor 'Ons Middelbaar Onderwijs', zijn 34 scholen uit met name Noord-Brabant aangesloten. Samen met het ZuidwestHoek College uit Ossendrecht vormen zij de OMO-scholengroep Bergen op Zoom. Bij 't Ravelijn werken 77 fte, waarvan de helft docent is en de andere helft Onderwijsondersteunend personeel. Momenteel telt de school 650 leerlingen. Begin 2017 verwierf de school het predicaat 'Excellente school' van het Ministerie van OCW.